

ני אמבולנסים עמדו בשתיים בלי לה, זה לצד זה, בבית העלמין בהר המנוחות בירושלים. באחד צוות עטוף מכף רגל ועד ראש בצידוד מגן, מוביל לקבורה את הרב ישעיהו הבר, מייסד "מתנת חיים", שנפטר מקורונה. באמבולנס השני ישבו רעייתו רחל ושני ילדיה - נתנאל וחני. מביטים בטקס מבעד לחלון, כיוון שגם הם נדבקו במחלה. האיש שבזכותו תרמו מאות אנשים כליה לאדם זר, האיש שהשפיע על חייהם של אלפים רבים, הלך לעולמו בהלוויה קטנה, משונה. הוריו, הנושקים לגיל 90, עמדו ממרחק, מסכה על פניהם, ונפרדו מהבן במילים ספורות. אבר צדיק מן הארץ.

"אם היו שואלים אותי בגיל 19, כשהכרנו, האם אני מסכימה להתחתן עם ישעיהו למרות שהוא ילי-קח ממני רק בגיל 55, הייתי עונה 'ודאי' בלי להסס", אומרת אלמנתו רחל. בתחילת השיחה קולה גמוך, שבור, כדרכם של אבלים. ככל שאנחנו מדברות יותר על הרב הבר, הוא עולה, נטען באנרגיה, מתמלא חיים. "הכרנו בשירוק, כמו כל החרדים, אבל אחרי פגישה אחת בלבד אמרתי להוריי: 'אל הנער הזה התפללתי'. לרעתי שברנו שיאים אפילו במגזר. אחרי 72 שעות התארסנו ובמשך 33 שנה חייתי עם האדם הכי עדין, הכי מיוחד, הכי אוהב שיכולתי לבקש. כשהלכנו לק' נות בגדים, הוא היה צוחק שלוקח לו יותר זמן לבחור חליפה משלקח לו לבחור אישה. אין מילים לתאר את מה שניטע בינינו".

דרושה כליה לאח שכול

רחל, 52, מורה לתורה ב"בית יעקב" בירושלים, שימשה כרוח גבית לרב הבר בעמותת "מתנת חיים". קיבלה את פני החולים שהגיעו אל הבית, נואשים. ליוותה את התורמים רגע אחרי הניתוח, בהתאוששות. יש לה לא מעט ניסיון בהליכים רפואיים. "שש שנים קשות וארוכות היינו כטיפולי פוריות", היא משתפת. "הבעיה הפרטית שלנו גרמה לי ישעיהו להפוך למומחה בתחום. הוא היה אינטלקטואל שלמד הכל לבד, מכריי-כה לכריכה. היה בקיא בצורה יוצאת דופן גם במקורות וגם בכל תחומי הדעת האחרים. מדע, רפואה, היסטוריה. היינו בבתי חולים בכל העולם, עד שנוולד הבן נתנאל ורק אחרי 13 שנים הבאנו לו אחות, חני, מתנה לבר המצווה. הרב תמיד אמר לי שהכי חשוב שנשמח במה שיש, שאנחנו האנשים הכי בני מזל בעולם. זו הייתה הגישה שלו לחיים והיה בזה לפעמים משהו מעצבן, אבל גם מירבק.

"בתחילת הדרך שנינו היינו אנשי חינוך במשרה מלאה. הוא היה רב בישיבה וניהל בית ספר גדול וכל השנים היה גם יועץ באופן לא פורמלי. אף אחד לא שילם לו על שלל העצות הטובות שהוא נתן. זו הייתה המתנה שלו. היכולת לגעת באנשים במקומות עמוקים במילים פשוטות. מהר מאוד הוא הפך לכתובת לכל בעיה. למי שמתקשה בחינוך הילדים, בזוגיות, בטיי-

כשהגיע האמבולנס, מבעד למסכה, הפרמדיק אומר לי: 'הרבנית! זה אני'. זה היה אחד מתורמי הכלייה שלנו"

אמו של הרב הבר ליד האמבולנס שהביאו לקבורה. "האבל בימים כאלה מאוד מוזר"

מאות אנשים חייבים את חייהם לרב ישעיהו הבר, שלא שרד את הקורונה • אבל האלמנה רחל מודה שכאשר החליט להתמסר לעידוד תרומת כליות, לאחר שנוזקק בעצמו להשתלת כליה, היא חששה שהשתגע • "כשהרב תיאם ארבע השתלות, חשבנו שהגענו לאוורסט. עכשיו כבר יש 140 בשנה" • כממשיכת דרכו בעמותת "מתנת חיים", היא מספרת על האיש המיוחד שלא זז ממיטות המנותחים ששידך, אך מת מבלי שתלווה אותו ברגעיו האחרונים • "אם היו שואלים אותי בגיל 19, כשנפגשנו: תתחתי איתו למרות שיילקח ממך בגיל 55? הייתי עונה, ודאי!"

רחל וישעיהו הבר. "הוא אמר שצריך לשמוח במה שיש. היה בזה משהו מעצבן לפעמים, אבל גם מידבק" | צילום: חיים מאירסדורף

"לדעתי, שברנו שיאים אפילו במגזר. 72 שעות אחרי שנפגשנו כבר התארסנו. כשהלכנו לקנות בגדים, הוא היה צוחק שלוקח לו יותר זמן לבחור חליפה, משלקח לו לבחור אישה"

את הרעיון, חשבתי שהוא השתגע. רצייתי שילך לטיי פול. באמת חשבתי שהאובדן של פנחס גרם לו לפוסט טראומה. אני זוכרת שפרופ' מור, מנהל מחלקת ההש" תלות בתל השומר, אמר לי: 'בעלך הווי'. אבל מרגע שהרב החליט על משהו, אי אפשר היה להזיז אותו. הוא הקים משרד בסלון והתחיל לפרסם את העמותה, בה תחלה בקרב הציבור הרחי והדתי לאומי, שאותו הכיר יותר טוב. בערבים היו שרועים פה על הספה חולים ואומללים שראו כיוזמה הזו תקווה אחרונה, והוא קיבל את כולם בסבלנות ומאור פנים. בשנה הראשונה הוא הצליח לתאם ארבע השתלות אלטרואיסטיות. חשבנו שהגענו לאורסט. בשנה השנייה היו 11, ועכשיו הגענו ל-140 השתלות בשנה."

ואכן דרך "מתנת חיים" קיבלו עד היום כבר 820 איש כליה חכו בחיים חדשים. יותר ממאה מתגוררים נמצאים כעת בתהליכי תרומה, ולאחר מותו של הרב, רבים מצ" לצלים ומתעניינים בתהליך. "זה סיפור שייכנס לספרי ההיסטוריה", אומרת רחל.

איך משכנעים אדם לתרום איבר מנופז? "בן צדק שהרב מעולם לא שיכנע אדם ספציפי לתרום כליה", היא מבטיחה בנחישות. "היה לו ברור שמדובר בצעד קיצוני ולכן נדרשות כאן דרכי פעולה אחרות. הוא העלה את המודעות, הוא סיפק מידע אמין וזמין, הוא פירסם סיפורים של נתרמים. הכל התחיל מבקיאות בחומר. הרב ישב עם טובי הרופאים, התייעץ עם רבנים בנוגע לפן ההלכתי, בירר

תורג'מן בן ה-19 חובר למכונות לאחד שגופו רחב את הכליה שהושתלה בו בגיל שלוש. אחיו הגדול והיחיד, טמור יאיר ונוג'מן, נואג טיפול בעלי ל"ר ג'נין, וממולך השבעה שכה הנער האבל לקחת את התרופות הקבר עות. כך מצא את עצמו שוב בריאליזם, לצידו של הרב הבר. בין השניים נרקם קשר אמיץ ויוצא דופן.

"יום אחד התברר שחבר טוב של בעלי יכול לת" דום לו כליה. זה היה בגדר נס, אחרי שאף אחד מבני המשפחה לא התאים. כשבעלי הגיע להיפרד מהצוות במחלקת ריאליזם, פנחס אמר לו ברמעות: 'הרב, אל תשכח אותי. אל תשאיר אותי פה לבד. אני מתחנן שתמצא גם לי תרומה כליה', מספרת רחל, קולה חנוק. 'הרב אמר לו: 'אני מתחייב'. שישה שבועות בלבד אחרי ההשתלה שלו, הוא התחיל לחפש תורם לפנחס בכל מקום. בשנת 2008 לא הייתה בכלל מור דעות לנושא. להגיד למישהו לתרום כליה לזר, היה כמו לבקש ממנו להתאכזר. הוא עבר בין בתי כנסת ופירסם מודעה, בכתב יד, שמחפשים כליה לאח שכול. בסוף נמצא התורם המתאים, אדם מנתניה. ממש ערב הניתוח, קיבלנו טלפון מאביו של פנחס. הבן מת מדום לב בדרך לריאליזם. יום פטירתו היה יום ההולדת של 'מתנת חיים'. שם בעלי קיבל על עצמו שאנשים לא ימותו עוד בריאליזם. הוא עזב הכל ורתם את חייו לחלץ אנשים מהמקום הנורא הזה."

רחל לא הייתה שותפה להתלהבות. "כשהוא סיפר לי

"הוא לא למד תקשורת, אבל קלט שאנשים אוהבים חדשות טובות. אפילו הרב אלישיב ז"ל התיר לו להתראיין מעל לכל במה, כי זו עבודת קודש. ככה בעלי מצא את עצמו בכתבה ב'לאשה'"

פולי פוריות - כולם התקשרו בכל שעה. הטלפון היה צמוד אליו גם בלילה, כמו עור יד. הוא הרגיש שזו הש" ליוזמו שלו בעולמ".

בשנת 2008 התהפכו חייהם של בני הזוג הבר. הרב ישעיהו, אדם בריא בשננה, התחיל להרגיש לא טוב. הוא הגיח שמדובר רק בעומס עבודה ולא פנה לרופא. יום אחד לא הצליח לטפס מהכביש למדרכה. אמבולנס פינה אותו בדחיפות לבית החולים הדסה, שם עשו לו בדיקות דם. "התוצאות היו מחרידות", מספרת רחל. "תפקודי הכליה שלו היו על 17-16. לשם השוואה, אצל אדם בריא זה 0.8. וריאליזם מתחילים ב-5.5. בהתחלה חשבו שהמכונה מקלקלת, אבל אחרי שבי דקו בפעם השנייה הבינו שהגוף מקולקל ושלחו אותו

"לא היה אדם שנוהר מקורונה כמו בעלי. הוא התבייש נורא לומר לאנשים שהוא לא יכול לקבל אותם, אז אני הפכתי לשומר הסף. גם אני התבקשתי לישון בחדר אחר. לצערי, זה הגיע אלינו"

לריאליזם חידום. רק אז הוא הרים אליי טלפון ואמר: 'אני בריאליזם'. לא הבנתי בכלל מה קורה. בחיים לא שמעתי את המילה הזו. אמרתי לו: 'אין לנו דודה עליי זה'. ככה התחיל פרק חדש בחיינו. תשעה חודשים ארוך כים של ריאליזם, ארבע פעמים בשבוע, במשגב לך. הוא מעולם לא הסכים שאתלווה אליו לשם. לא רצה להקשות עליי, לא רצה שאראה אותו ככה. כשהייתי באה להביא לו משהו מתוק, אורז עיניו ואז הוא היה מגרש אותי מיד. ציער אותו לראות אותי מצטערת כל כך בשבילו."

בריאליזם פגש הרב הבר צעיר שישנה את חייו. פנחס

"לא היה אדם שנוהר כמו בעלי. הוא גזר על עצמו בדידות עוד הרבה לפני שזה היה החוק", מספרת רחל, "הוא התבייש גורא לומר לאנשים שהוא לא יכול לקבל אותם ואני הייתי השומר שראג שאף אחד לא יגיע אליו. הרב גם שלח התראות למושתלים בכל קבוצות המתנדבים ודרש מהם לא להתחכם ולשמור על עצמם. אפילו אני התבקשתי לישון בחדר אחר. הוא היה צוחק ואומר: 'אני בכיבוד, אבל לא לבד'. לצערי, בסוף זה הגיע גם אלינו. והאמת, כשהתחילו הסימנים, בכלל לא העלינו בדעתנו שזה הכיוון. הוא

"בדיקות הדם שלו היו מחרידות. בהתחלה חשבו שהמכונה מקולקלת, אבל אז גילו שהגוף מקולקל והוא נשלח לדיאליזת חירום. בחיים לא שמעתי את המילה הזו. אמרתי לו: 'אין לנו דודה עליזה'"

העלה חום והיה לו גרד ברגל, כמו שושנה. תסמין מאוד נדיר לקורונה, ולכן חשבו שזה משהו אחר ונתנו לו טיפול אנטיביוטי באוגמנטין. הרופא לקח בדיקת קורונה, מה שבטוח, בגלל החום ומחלות הרקע, אבל לא ייחסנו לזה חשיבות.

"בחול המועד פסח המצב הידרדר בבת אחת. הוא התחיל לדבר באופן מבולבל, ראיתי שהוא לא אית"ן. הזמנו אמבולנס ואמרתי להם שנברקנו לקורונה ועוד אין תוצאות. הגיע מיד רכב עם פרמדיק עטוף כולו בציוד מגן בצבע לבן. מבעד למסכה הוא אומר לי: 'הרבניתו זה אני, חיים נוימן מחברון'. מתברר שזה אחד מתורמי הכליה שלנו. בזמן שהוא העלה אותו לאמבולנס, צילצלו ממד"א להודיע שהגיעו התשובות והרב חולה בקורונה. מתברר שכולנו נדבקנו, פשוט לא היו לנו סימנים מובהקים. לי היה חום נמוך יחד סת"ק יממה, לבת שלנו אבר חוש הטעם והריח. ואז אני קולטת שהוא נוסע עם האנשים האלו, שעטופים בלבן, ואני לא יכולה לבוא איתו אפילו. אני זוכרת שחיים, הפרמדיק, החזיק לו את הירד ואמר לו: 'אני אוהב אותך'. ניחם אותי שיש שם מישהו שהרב חשוב לו באופן אישי".

בלילה התקשר הרב הבר לרעייתו. ביקש שתתייעץ עם הרופאים הקבועים שלו, כיוון שבבית החולים מעוניינים להרדים ולהנשים אותו. כשצילצלה חזרה עם תשובה, לפיה מוטב לעשות כדברי הצוות בהרסה,

כל סוגיה לעומק ולקח על עצמו להפוך לאדם שיכול לספק תשובה לכל שאלה בתחום. הוא אולי לא למד תקשורת, אבל קלט שכולם רוצים לשמוע חדשות טובות. שסיפור הצלחה של מושתל הוא מידבק. אפילו הרב אלישיב ז"ל אמר לו שהוא מתיר לו להתראיין מעל לכל במה, כי זו עבודת קודש. ככה בעלי מצא את עצמו בכתבה ל'לאשה", היא צוחקת. "ועדיין, כמות הפעמים שבהן סירב לקבל תרומות היא עצומה. היו תורמים שהאישה שלהם התנגדה, או שלהורים שלהם היה קשה. הוא תמיד אמר להם שכי"ן בוד אב ואם ושלוש בית קודמים לכל תרומה".

עם הזמן, הסירה רחל את ההתנגדויות. "כשראיתי שהוא כל כך נחוש במשימה הזו החלטתי שאני לא מפ"י ריעה. לאט לאט נדבקתי גם אני בחידוק. ליוויתי מר שתלות או תורמות שלפעמים יותר קל להן עם אישה מאשר עם גבר. היה לנו חשוב להיפגש אישית עם כל תורם וכל נתרם. לראות בעיניים את הנס. הבית שלנו היה פתוח יומם ולילה, התרגלתי לזה שאני גרה בתחנת רכבת. בזכות זה שחייתי כילדה כמה שנים בשיקגו, נרתמתי לסייע במלאכת התרגום לאנגלית והכנת ההרצאות. נסענו יחד בכל העולם, הרב מעולם לא אמר לא לאף הזמנה, גם למקום הכי נידח שיש. היה מגיע בהתנדבות לבתי ספר בכל מיני חודים בארץ. באמי צעות הקשרים הבינלאומיים שלו נערכו כבר שבע השתלות מוצלחות בלונדון, כמה בבריסל וגם שיתופי פעולה בארה"ב. יום אחד הגיע לפה עיתונאי מה'ניו יורק טיימס' לעשות עלינו כתבה. רצה לחזות בפלא. כשהוא נכנס, הוא צחק שהבית שלנו יותר קטן מהמק" לחת שלו במנהטן".

החביתה של ציפי לאו

מושתלי כליה נחשבים כבעלי סיכון גבוה מאוד בחשיפה לקורונה. כשהמגפה תפסה תאוצה, מיד אחרי פורים, החליט הרב הבר על דעת עצמו להיכנס לסגר. הוא לא יצא החוצה והפסיק לקבל קהל עוד לפני פרסום ההנחיות הרשמיות. בדרך לא דרך, כנראה שאחד מבני ביתו נדבק בנגיף מבלי לפתח תסמינים, וכך חלה ונפטרה.

"היכולת שלו לגעת באנשים הפכה אותו לכתובת לכל בעיה. מי שהתקשה בחינוך הילדים, בזוגיות, בטיפולי פוריות – כולם התקשרו בכל שעה. הטלפון היה צמוד אליו, כמו עוד יד"

צילום: באדימות בית הנושא

עם נחמה ורובי ריבלין באירוע הוקרה למתנדבים. "זה סיפור שעוד ייכנס לספרי ההיסטוריה"

הרב הגר בבית החולים (מימין: עם תורם הכליה מיקי מלכה). "היה לנו חשוב להיפגש אישית עם כל אחד ואחד. לראות בעיניים את הנס"

"כשיצאנו לדרך, תושבי יצהר היו הראשונים לתרום. בשבעה צילצלה נתרמת מהמגור הערבי בדמעות. השיחה הזו פירקה אותי. הרב היה המלאך השומר שלה. הוא ראה בני אדם, לא רתות"

מתוך מאות. המתנדבים עוברים המון בדיקות וועד דות. לפני כל בדיקה היינו כמתח יחד, וכשהם התקרמו שלב, שמחנו יחד כמו ילדים. זו עבודת צוות שמעטים זוכים לה. בהתחלה לא הבינו בבית החולים את הנהירה של התיים לבוא ולתרום איבר מהחי. זה לא מסתדר עם שום סטיגמה. אבל ככה בדיוק הרב ניפץ חומות. לא מעט תורמים מתקשרים אליי בימים האחרונים. כמוני, גם הם מפחדים מה יהיה עכשיו. הם קשורים אליו בעוצמות אחרות, שואלים איך הם יסתדרו עם מי הם יתייעצו"

בליווי הערין של חולים נדרשת לא פעם זהירות גדולה. הרב הבר ידע לנווט את עצמו בין אנשי המר קצוע באלגנטיות. "אנחנו יודעות איך זה רופאים ורבנים. אוכלוסיות עם הרבה כבוד, הרבה כוח. הרב הבר היה עניו שבעניו. הוא בחיים לא נכנס למישהו בין הרגליים. לא התיימר לקחת למישהו את המקום. לא רחף את עצמו. אנשים הפכו לידו למרגרינה. הם האמינו לו ובטחו בו. מגדולי הרבנים והפרופסורים ועד האנשים הכי פשוטים. אני יודעת שעכשיו הרבר הכי רחוף הוא לתמוך ברחל ולסייע לה להמשיך את הרבר הענק הזה."

בימים האחרונים עברה רחל כבר בדיקת קורונה אחת שיצאה שלילית. כעת היא מחכה לשנייה, כדי שתחשב בריאה באופן רשמי. אבל ללב, ללב אין מזור. "זה אבל מאוד מזור. כל אחד מאיתנו יושב שבעה בביתו, בגלל המחלה, אבל הטלפון לא מפסיק לצלצל. רבנים, רופאים, שרים וחברי כנסת מתקשרים מדי יום. כשמונה בערב יש לנו זום משותף עם כמה עשרות תורמים ונתרמים. אנחנו מרגישים עטופים. ובעיקר, יש לנו משימת חיים. משימת חיי היא לחסל את רשימת ההמתנה להשתלות כליה, וזה נותן לי משמעות וטעם. הרב הבר כל הזמן אמר שלא כל אחד צריך או יכול לתרום כליה. אבל כל אחד יכול וצריך לעשות טובה קטנה לאדם שסביבו. אפשר לתרום און קשבת, אפשר לתרום לב רחום או להושיט יד לעזרה. אפשר לתרום מילה טובה, חיוך. איזה חיוך היה לו. זו הצוואה שלו. וזה מה שאני מחויבת להמשיך מעתה והלאה".

chensror@gmail.com

הבוקר של המעצר, כמה ימים לפני יום הכיפורים. אני לא עמרת בזה והוא כל הזמן אמר לי שאסור לבעוט בייסורים. שמעו ייצא מתוק. "באופן מפתיע, הרב רוד לא ואשתו ציפי ביקשו שי שיעו ישהו אצלם כחלופת מעצר, למרות שלא הכירו אותו בכלל. הם ידעו שמדובר בצדיק אמיתי, והשופט הסכים. שניהם הכניסו אותו הביתה באהבה מדהימה, וציפי הייתה מכינה לו חביתה לפני החקירות. כעבור ארבעה ימים הוא חזר אלינו למעצר בית של 21 יום, ומהר מאוד קלטו שאין שם כלום. בכיר בפרקליטות שעבר על התיק כל כך התרשם, שיום אחד הוא הרים טלפון וביקש לתרום כליה בעצמו. וזה אכן קרה לא מזמן. מבחינתו, זו סגירת מעגל."

הכאב של בילינסון

רחל מיכוביץ, מתאמת ההשתלות בבילינסון, פגשה את הרב הבר לפני 13 שנה, כשהיה בתהליך של קבלת תרומה בעצמו. מאז שוחחה איתו בכל יום כמעט. "הוא היה יותר מאח מבחינתי", היא אומרת, "אין עוד אדם בעולם שנכנס אליי ללב כמוהו. מדובר באדם עם האינטליגנציה הרגשית הכי גבוהה שפגשתי מימיי. בהתחלה הקשר בינינו היה מקצועי בלבד, אבל מהר

"מהר מאוד קלטו שאין כלום בתלונה נגד העמותה. בכיר בפרקליטות שעבר על התיק כל כך התרשם, שביקש לתרום כליה בעצמו. וזה אכן קרה. מבחינתו זו הייתה סגירת מעגל"

מאוד הוא הפך לכתובת שלי לכל שאלה. התייעצתי איתו גם בנוגע לחיי האישיים ושובישוב התפעלותי לגלות עד כמה הוא בקיא בכל כך הרבה תחומים. כשארם נפטר צעיר, אומרים שהוא מסכן. אבל האמת המרה היא שבמקרה הזה, אנחנו המסכנים. אני באמת לא יודעת איך אפשר לחיות בלעדיו".

כ־400 השתלות התבצעו מאז ררך "מתנת חיים" בבית החולים, ואת כולן ליוותה. הרב הבר, היא מספי רת, הקפיד לבקר כל מושלל וכל תורם ברגע שיצאו מחרר ניתוח, וביקש ממנה לעדכן אותו בכל פרט, גם השולי ביותר, במצבם הרפואי. "לפעמים הוא נסע מבילינסון לרמב"ם בחיפה ומשם הביתה לירושלים כלי להתלונן. מבחינתו, כל תורם היה יחיד, לא אחד

וגילתה שהוא כבר מורדם. זו הייתה שיחתם האחרון. גה. "אין איך לתאר רגע כזה". היא שותקת ארוכות. "מדובר בפרידה אכזרית. הצוות הרפואי נלחם עליו בצורה מרגשת. מדובר באנשים קדושים. כימים הנר ראים האלו כל כך חשוב להוקיר תודה למלאכים האלו מהרסה, שלא ויתרו לרגע. שעטפו אותנו. שידעו שכל כך קשה לנו שהוא שם לבד, בלעדיו, והיו שליחים בשבילנו".

כעת, לאחר מותו, רחל תמשיך את מפעל חייו. הרב קנייבסקי, גדול הרבנים בורם הליטאי, כבר אישר זאת במכתב מיוחד. הסמכה נרירה עבור אישה במגור החי רדי. "אני מקווה שיהיו לי כוחות נפש. זו משימת חיי עכשיו. למזלי, הרב ידע להגדיל את כל מי שסביבו. הוא השאיר מכונה משומנת עם תשתית מבורכת ומי עשית. אני צריכה למרוד עכשיו וזג נעליים גדולות, ואולי אצטרך ספידות, אבל בסוף אני ארויך".

אלו ימים לא קלים במגור החירי. אנחנו אחרי מעי רבת בחירות קשה ומלוכלכת, גם הקורונה פגעה בתרמית שלכם באופן קשה. "זה נכון. לצערי יש הסתה איזמה נגרנו, אבל אנח נו רוצים להראות שזה לא הרבר הנפוץ. אנחנו רוצים להראות איזה עם מתוק יש לנו. הרב תמיד היה אומר שאנחנו נחשפים לכל כך הרבה וזהמה ורפש, שחובתנו להרגיש את החלק הטוב, השפוי. ורובנו המוחלט אנשים טובים ושפויים. תחשבי עם כמה סטיגמות אנחנו מת מורדים, כמה קל לנו לתקוע אנשים במגירות. כשיצאנו לדרך, תושבי יצהר היו הראשונים להתנדב להיכנס למעגל התורמים. עכשיו בשבעה צילצלה נתרמת מהי מגור הערבי בדמעות. זו שיחה שפירקה אותי לגמרי. מבחינתה, הרב הוא המלאך השומר שלה. בתקופה האח רונה ישעיהו נפגש עם אנשי רת ואישי ציבור מוסלמים, לקדם גם שם תרומות. הוא ראה בני אדם, לא רתות ולא מגורים. בעיניו כולם שווים. כולם נבראו בצלם אלוהים. זה משור שהוא הקפיד לומר בכל יום מחדש".

אלא שבספטמבר 2017, כשהרב הבר נלקח לחקירה בחדר לסחר באיברים, הקשתה רחל להתרכז רק בטוב. המעצר התמוה טילטל בומנו רופאים, תורמים ומושתת לים. את התלונה נגד העמותה, ולפיה ררך קבלת הכסי פים להפעלתה עלולה להיחשב כרמי תיווך – הגיש לא אחר מאשר משרד הבריאות. לאחר שנה בדיוק נסגר התיק ושמו של הרב נוקה. "אלו היו ימים איזמים ונוי ראים. או אמרתי לו מפורשות: למה אנחנו צריכים את זה? אנחנו מקדישים את חייו בשביל שיוזקו עלינו אנכים? בוא נסגור מחר", אומרת רחל בזעם, ונשמע בקולה שהיא עוד פגועה. "זו הייתה עלילת שווא, עליי לת רם ממש. אבל כשביקשתי ממנו לסגור את העי מותה מיד, זו הייתה הפעם היחידה שהוא אמר לי לא. כי מה הוא יגיד לכל החולים שמחכים? אני זוכרת את